

MEDDELANDE FRÅN **Statens brandnämnd**

771
RIB

1983:5

nr: 998

Brandsyn i hamnar och på uppläggningsplatser för fritidsbåtar

Foto: Kurt Berggren, Aftonbladet

Liber distribution 162 89 STOCKHOLM Telefon 08-739 91 30 Prenumeration 78 kr/år
Statens brandnämnd Observatoriegatan 20, Box 6029, 102 31 STOCKHOLM. Tfn 08-34 06 10

Antalet fritidsbåtar har ökat starkt, särskilt under de senaste tio åren. I dag kan man räkna med att minst var fjärde invånare deltar i någon form av båtliv. En så omfattande och expansiv verksamhet, som tidvis innebär att en brand kan beröra ett stort antal personer och hota betydande värden, kräver självfallet uppmärksamhet och planering, inte minst med avseende på säkerhetsfrågor.

Brandlagstiftningen är inte tillämplig på enskilda fartyg, som utnyttjas till sjöfart eller fritidsbåtar. Hamn och upplagsplats är emellertid sådana anläggningar som avses i 12 § 1 mom brandstadgan (SFS 1962:91), varför föreläggande avseende ordning och säkerhet, som i vissa fall berör båtar, kan meddelas med stöd av brandlagstiftningen.

Statens brandnämnd lämnar i föreliggande meddelande vägledning vid brandsyn i hamnar och på uppläggningsplatser för fritidsbåtar, efter hörande av statens naturvårdsverk, brandcheferna i Kungälv, Lysekil och Värmdö, Svenska Kommunförbundet, Svenska Brandbefälets Riksförbund, Svenska Brandförsvarsföreningen, Båtförsäkringsbolagens Tekniska kommitté, Svenska Hamnförbundet och Sjösportens samarbetsdelegation.

Stockholm den 10 maj 1983

STATENS BRANDNÄMND

Olle Arvidson

Per Thoresson

Innehåll

Summary in English 4

1. Allmänt 5
2. Bryggplatser 5
 - 2.1 Hemmahamn 5
 - 2.2 Gästhamn 6
3. Bunkringsbrygga 7
4. Uppläggningsområde 7
 - 4.1 Uppläggningsplats utomhus 7
 - 4.2 Uppläggningsplats inomhus 12
5. Släckutrustning 14
 - 5.1 Vatten 14
 - 5.2 Handbrandsläckare 14
6. Alarmering 14
7. Utbildning 15

Summary in English

THE NATIONAL BOARD OF RESCUE AND FIRE SERVICES *Informative Recommendations 1983:5*

The recommendations are intended to serve as a guidance for fire inspection in marinas. The recommendations differ between homebase marinas and marinas for temporary visitors.

In a homebase marina the risk of a fire starting is considered fairly small, as well as the risk of injury to persons. In a marina for temporary visitors, on the other hand, the risk factors are considerably greater, especially the combination of open fire, inflammable liquids and boats moored closely together with people asleep on board.

The recommendations consequently suggest that the preventive measures against fire are primarily concentrated on marinas for temporary visitors. Furthermore adequate steps to minimize the consequences of fire are suggested.

1. Allmänt

Statistiskt sett kan man konstatera att risken för personskada, orsakad av kombinationen brand och anhopning av båtar i hamnar eller på uppläggningsplatser är liten. De personskador, som inträffat i samband med brandolyckor på båtar, har oftast andra orsaker. Vid brand i en båthamn kan emellertid risken för spridning vara så stor att denna risk måste uppmärksammas. Omfattande bränder har inträffat med betydande egendomsskador som följd. Att risken för personskador statistiskt sett är liten innebär inte heller – med tanke på möjliga konsekvenser av en brand – att denna risk kan negligeras, varför det finns goda skäl att vidtaga åtgärder till förebyggande av brand.

I detta sammanhang bör skiljas på hemmahamn och gästhamn. I hemmahamn, där som regel ej verksamhet pågår sedan båten är förtöjd och där övernattningsnormalt ej heller sker, bedömes brandriskerna vara små. I gästhamn som kan utgöra del av hemmahamn eller i sin helhet vara avsedd enbart för gästbåtar är däremot riskfaktorerna betydligt större, särskilt kombinationen öppen eld, brandfarlig vara och extremt tätt liggande båtar med sovande personer.

Naturhamn kan även fungera som gästhamn. I föreliggande meddelande avses emellertid med gästhamn endast särskild iordningställd hamn med tillhörande serviceanläggningar och där platser upplåtes mot avgift.

De krav på förebyggande åtgärder mot brand som bör ställas vid brandsyn är i hög grad avhängit lokala förhållanden varför generella regler ej kan anges. Föreliggande meddelande får därför ses som en sammanställning av allmänna råd, vars tillämpning är beroende av de stora variationer som finns från hamn till hamn när det gäller storlek, beläggning, brandförsvarets insatsberedskap m m.

Vissa åtgärder kan genomföras med relativt kort tidsfrist, utan att medföra oskälig kostnad, t ex anskaffande av handbrandsläckare. Mer omfattande åtgärder kan å andra sidan kräva tidsfrister, som sträcker sig över flera år. Genomförandet av sådana åtgärder kan dessutom behöva planeras och samordnas med annan verksamhet, t ex kommunens utbyggnad för allmän vattenförsörjning.

2. Byggplatser

2.1 Hemmahamn

Tekniken för skydd mot spridning av brand mellan båtar är i princip enkel då det väsentliga är att åstadkomma en utglesning. Problemet i sammanhanget är det ökade behovet av utrymme för båtarna. Med hänsyn till den begränsade risken för brands uppkomst och konsekvenser, bör från brandskyddssynpunkt ej ställas särskilda krav på avstånd eller sektioneringar mellan båtar i hemmahamn. Avstånd

mellan båtar bör därför följa rekommendationerna i naturvårdsverkets rapport "Hemmahamnar för fritidsbåtar".

Sammanfattningsvis bör enligt rapporten förtöjningsplats ha en bredd av för bryggan dimensionerande båtbredd ökad med 0,5/0,6 m, beroende av förtöjningssätt, för större båtar 0,8 m. Om tillgängligt utrymme är starkt begränsat bör avståndet kunna minskas med 0,2 m.

Räddningstjänsten bör härigenom ha goda möjligheter att, utan hjälp av ägare, flytta båtar och därigenom åstadkomma tillräcklig sektionering mot brandspridning.

2.2 Gästhamn

Även i gästhamn är det önskvärt med ett minimiavstånd mellan båtar, vilket emellertid av praktiska skäl är svårt att åstadkomma. Färdiga platser kan ej iordningställas i förväg. Om båtplatser av säkerhetsskäl skulle dimensioneras för större båtar skulle detta kunna medföra minskat antal gästplatser och därmed inkomstbortfall för kommun eller annan innehavare av hamn. Man blir därför tvungen godta att båtar i gästhamn ligger på fenderavstånd från varandra.

För att i händelse av brand reducera risker för personskada och spridning till kringliggande båtar och byggnader måste därför andra åtgärder tillgripas. Exempel på sådana regler är att anvisa gästbåtar till särskilda bryggor i hemmahamn eller till hamn enbart för gästbåtar eller utföra mindre bryggor med cirka tio båtplatser. I gästhamn med brygga för ett stort antal båtar bör sektionering med en fri bredd av fyra meter eftersträvas med ett avstånd mellan sektioneringarna av ca 30-40 m. En sådan åtgärd är emellertid inte meningsfull att vidtaga om man inte med rimlig säkerhet kan upprätthålla sektioneringarna.

För att så skall ske kan vid dessa ställen exempelvis anordnas bunkringsplats för färskvatten. Genom anslag framhålles att förtöjning endast får ske under tid bunkring pågår, vilket medför att gästande i hamnen medverkar till att hålla sektioneringsplatsen fri. Man kan även utforma bryggor så, att gästbåtar kommer att ligga åtskilda i grupper om normalt högst tio båtar, t ex förgreningsbrygga eller stjärnformad brygga.

Vid vissa tillfällen räcker gästhamn inte till för alla båtar, som söker plats. Det är då vanligt att man förtöjer långsides eller efter varandra ut från brygga. För att komma iland tvingas man härvid att beträda annans båt. Vid brand i denna kan förbindelsen med land komma att avskäras för utanförhängande båtar. Främst med avseende på personsäkerhet bör därför inte denna ordning utan vidare godtas.

I hamnar med sådan hög beläggning bör därför under semesterperioden sommartid

finnas vakande vakt. Vidare bör finnas möjlighet för vakt eller annan person att vid brand genom larmsignal väcka och uppmärksamma de i båtarna boende på brandfaran. Tillgång bör även finnas till räddningsbåt, som bör vara utrustad med brandredskap för förstahandsinsats, knivar för kapning av förtöjningar, obrännbara bogserlinor, flytvästar samt livbojar.

Det är inte ovanligt att lediga platser i hemmahamn får nyttjas av gästande båtar enligt anläggningsägarens/innehavarens direktiv. Att gästbåtar utsprids på detta sätt torde från personsäkerhetssynpunkt inte vara någon nackdel. Denna form för upplåtelse av gästplatser bör godtas utan att krav på brandskyddsåtgärder, utöver vad som gäller för hemmahamn, ställs.

Det bör observeras att fartyg (båt), som söker skydd i hamn p g a hårt väder inte får avvisas. Under sådana förhållanden får sålunda godtas att flera båtar mottages än vad hamnen är avsedd för.

2.3 Ordningsregler

I hamnordning, hamnreglemente eller andra ordningsregler som hamnhållaren anser erforderliga bör även föreskrifter rörande brandskyddet tas med. Ordningsregler för hamnen kan lämpligen tryckas upp i en informationsfolder eller motsvarande, som delas ut till gästbåtar i samband med att avgift erlägges. Det är givetvis till fördel för säkerheten om denna information utformas på flera språk.

3. Bunkringsbrygga

Inträffade båtbränder har ofta skett i samband med tankning. Bunkringsbrygga bör därför ligga väl avskild från andra och är ej lämplig som gästbrygga. Tankningsplats vid bunkringsbrygga bör ligga längst ut vid denna för att medge fri "flyktväg". Enligt förordningen om brandfarliga varor skall erforderliga brandskydds-föreskrifter anges i tillståndet för försäljning av sådan vara.

4. Uppläggningsområde

Inom uppläggningsområde ryms uppläggningsplatser för båtar, bockgård, utrymme för mastförvaring m m.

4.1 Uppläggningsplatser utomhus

Från brandskyddssynpunkt bör uppläggningsområde indelas i kvarter med ett begränsat antal båtar inom varje. De fria ytorna mellan kvarteren tjänstgör som

brandgator och körvägar för utryckningsfordon. Kvarter – om anläggningsägaren så önskar även varje enskild upplägningsplats – kan markeras på lämpligt sätt, t ex med vitmålade storgatstenar eller betongkuber, nergrävda i varje hörn av kvarter respektive upplägningsplats. På asfaltyta markeras respektive område lämpligen med vit trafiklinjefärg.

I ovan nämnda rapport från naturvårdsverket redovisas exempel på utformning av upplägningsplatser, vilka återges nedan. De mått (L och I) som anges i tabellen är tilltagna så att transport av båtagnar med dragfordon skall kunna ske. Från brandskyddssynpunkt kan dessa tabellvärden rekommenderas men ej utan vidare tillämpas vid brandsyn. Största mått för L och I som med stöd av brandlagstiftningen normalt bör krävas är 6 m.

Vårrustning av båtar omfattar ibland arbetsmoment, som kan innebära brandfara, exempelvis – där upplägningsområdet är gräsbevuxet – genom antändning av torrt fjolårsgräs vid färgborttagning med gasolbrännare. Gräset bör därför kortklippas och avklippt gräs bortforslas strax innan båtarna tas upp.

Inom anläggningsområde bör finnas fritt uppställd sopcontainer för avfall som tomma färgburkar, plast- och pappersemballage m m samt cistern för spillolja och restfärg.

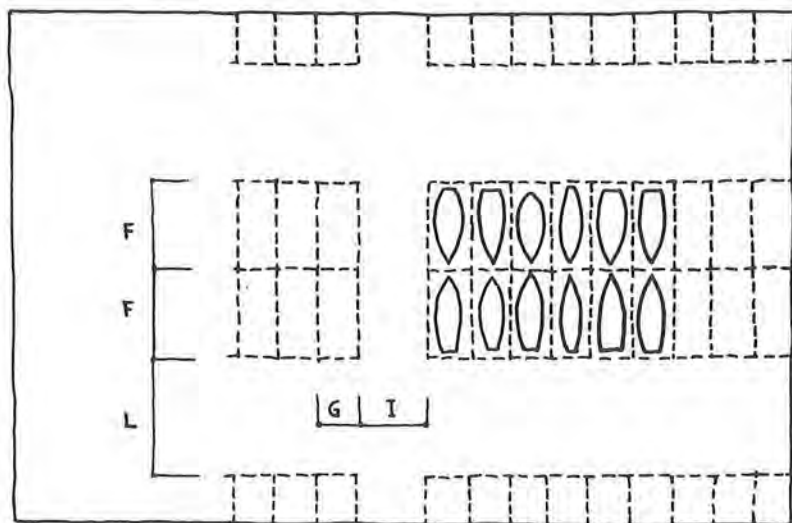
Över upplägningsområde är det lämpligt att anläggningsägare/innehavare upprättar plan i samråd med brandchefen.

Mått för upplägningsplatser med tillhörande trafikytor samt antal båtar per kvarter – se även fig. 1

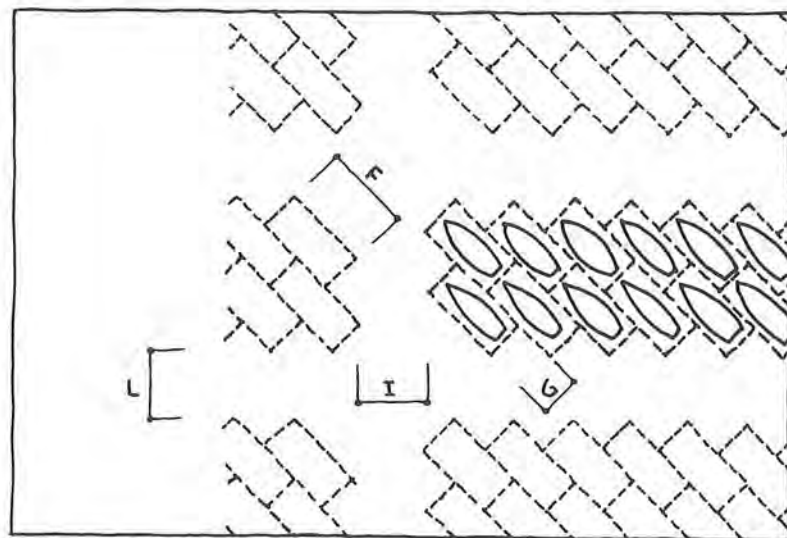
Måttbeteckning enligt fig 1	Dimensionerande båtlängd meter	Dimensionerande båtlängd meter			
		6 m	8 m	10 m	12 m
F	Upplägningsplats, längd, m	7,0	9,0	11,0	13,0
G	Upplägningsplats, bredd, m	3,1	3,6	4,1	4,0
L	Transportväg i kvarterens längdled, bredd m vid				
	alt A	10,0	12,0	14,0	16,0
	alt B	6,0	7,0	9,0	11,0
	alt C	6,0	8,0	10,0	12,0
	alt D	6,0	7,0	9,0	11,0
I	Transportväg i kvarterens tvärlid, bredd, m	6,0	7,0	8,0	9,0
	Maximalt antal upplägningsplatser per kvarter, st	30	20	14	10

Vid användning av i tabellen angivna mått erhålls kvartersytor mellan 600 och 650 m².

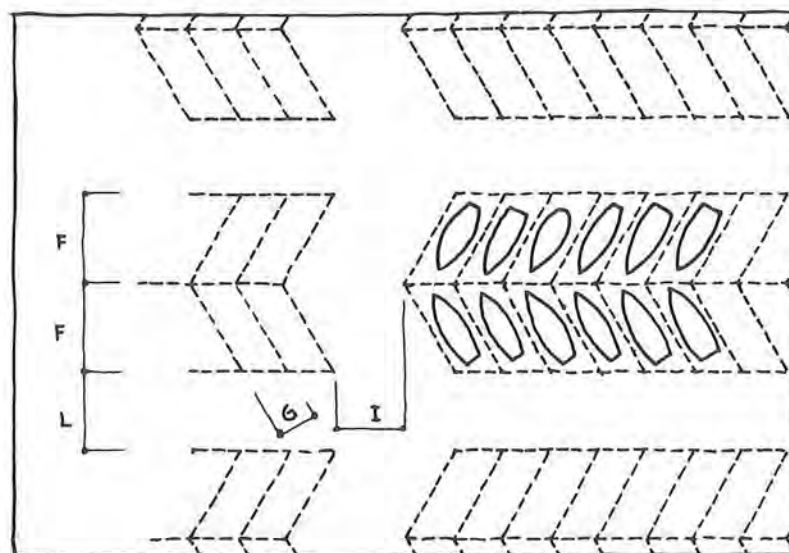
Dessa exempel är i första hand avsedda som vägledning vid nyanläggning av upplägningsområde. För befintliga bör dock kvartersindelning ske med ovan angivna maximala ytor av ca 600 m², åtskilda av 6 m breda brandgator.

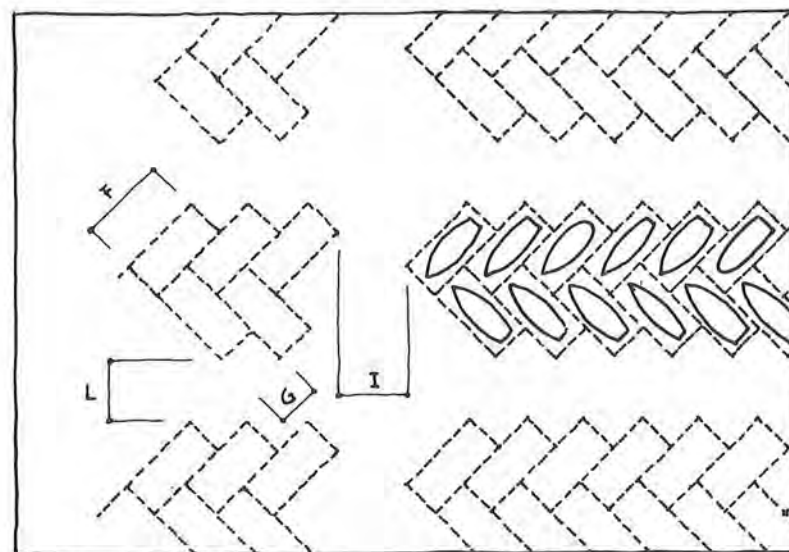
ALTERNATIV A

ALTERNATIV B

ALTERNATIV C

ALTERNATIV D

Fig 1 Uppläggningsplatser. Alternativa utformningar.

4.2 Uppläggningsplatser inomhus

Vid uppläggning av båtar inomhus bör ett ca 0,5 m brett, fritt utrymme lämnas mellan uppläggningsplats och vägg för att underlätta nödutrymning och angrepp för släckning. Gångavstånd från uppehållsplats till närmaste utgång bör ej överstiga 30 m. Vid beräkning av gångavstånd kan bortses från den nivåskillnad och förlängning av verkligt gångavstånd som uppstår om uppehållsplats är i och inte vid båt.

Byggnader för uppläggning av båtar indelas i lämpligt stora sektioner. I fig 2 visas ett principexempel på uppläggningsbyggnad. Varje sektion bör utföras med invändig yta ej överstigande ca 300 m². Den totala byggnadsytan bör ej överstiga 1 200 m² (högst fyra sektioneringar).

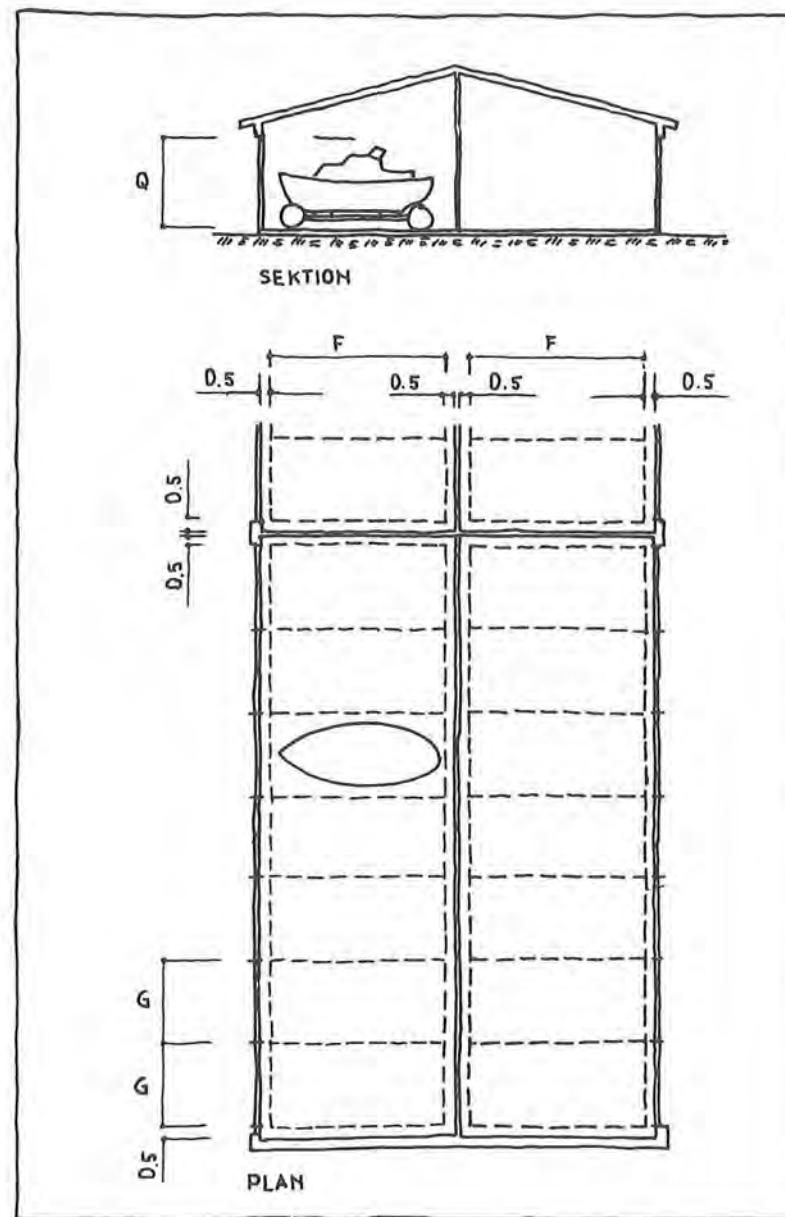

Fig 2 Uppläggningsplatser inom byggnad.

5 Släckutrustning

Behovet av släckutrustning måste bedömas från fall till fall med hänsyn till förekommande brandrisker, brandförsvarets insattid, framkomlighet för utryckningsfordon m m. I allmänhet bör följande krav tillgodoses.

5.1 Vatten

Tillgång till vatten för brandsläckning i anslutning till uppläggningsområden bör säkras året runt, helst i form av tryckvatten från brandposter.

Inom området bör krävas att vattenfyllda tunnor och hinkar placeras vid varje kvarter under den frostfria delen av året.

På bryggor, där särskilt stor risk för brand bedömes föreligga, som gäst- och bunkringsbryggor, bör vattenposter med täckande, formstyv slang anordnas. Sådana vattenposter kombineras lämpligen med serviceplats för leverans av färskvatten till båtar. Härigenom får man automatiskt en viss funktionskontroll av vattenpostererna. Då färskvattentillgången är begränsad bör anordning som säkerställer släckvattenbehovet från sjön övervägas.

5.2 Handbrandsläckare

Handbrandsläckare av brandklass AB, effektivitetsklass III, bör uppsättas såväl inom uppläggningsområde som vid varje brygga. Vid bunkringsbrygga bör finnas minst två handbrandsläckare. Med hänsyn till stöldrisken kan släckare få förvaras i låst skåp med lättkrossbar glasruta eller i närbeläget hamnkontor. Här bör även finnas kniv för kapning av förtöjningar.

6. Alarmering

Telefonautomat med SOS-knapp bör finnas vid större fritidshamnar. Om man avser att sätta upp fler telefonautomater är det från larmsynpunkt bättre att ha dessa utspridda än samlade till en plats. Anskaffande av telefonautomat är emellertid en åtgärd som man ej kan ålägga anläggningsägare med stöd av brandlagstiftningen. Anordningar för allmänhetens alarmering av brandstyrka är nämligen enligt 11 § brandstadgan och de kommunala brandordningarna en kommunal angelägenhet, som det åligger brandchefen att bevaka.

7. Utbildning

De flesta bränder, som inträffar i hamnar eller på anläggningsplatser beror ej på brister i själva anläggningen utan på verksamhet i eller vid båtar. Möjligheten att uppnå ett gott brandskydd är därför i högsta grad en fråga om båtägarnas kunskaper om brand. Vid brandsyn är det därför lämpligt att informera företrädare för båtklubb om möjligheterna att — som frivillig åtgärd — anordna utbildning av medlemmarna i brandskydd. Instruktioner och informationsmaterial kan som regel erhållas genom kommunens brandförsvär eller genom brandförsvärsförbundet i länet.

